

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Monumenta Paderbornensia

Ferdinand <Paderborn, Bischof, II.>

Lemgoviae, 1714

Oldenburga In Monte Furstenberg.

urn:nbn:de:hbz:466:1-8040

11 NO.

ON

dicecesin exornavit.

OL-

OLDENBURGA

IN MONTE FURSTENBERG.

PRIMA BARONUM DE FURSTENBERG IN WEST-
PHALIA AD RURAM SEDES.

MEMORIÆ SACRUM

FURSTENBERGIACÆ. TITULIS. ARX. INCLYTA. GENTIS
OLDENBURGA. TUUM. QUÆ. MODO. NOMEN. HABET
SIVE. LOCI. DECUS. ANTIQUM. SEU. NOMINE. PRIMOS
INDICAT. HOC. ALTÆ. NOBILITATIS. AVOS
HIC. STETIT. HOSTILI. BELLORUM. SÆPE. TUMULTU
DIRUTA. PRINCIPIBUS. SÆPE. REFECTA. SUIS
NUNC. DESERTA. JACET. PRÆCLARÆ. GLORIA. STIRPIS
USQUE. RECENS. LONGA. POSTERITATE. VIGET
SIC. MEA. DOCTRINÆ. PRECOR. ET. VIRTUTIS. AVITÆ
LAUDE. VELUT. GEMINA. STET. TRABE. FULTA. DOMUS

FERDINANDUS. DEI. ET. APO-
STOLICÆ. SEDIS. GRATIA. EPISCOPUS
PADERBORNENSIS. COADJUTOR. MO-
NASTERIENSIS. S. R. I. PRINCEPS. CO-
MES. PYRMONTANUS. ET. LIBER. BARO
DE. FURSTENBERG

AD. ILLUSTRANDAM. HOC. ETIAM. IN. LOCO. MA-
JORUM. SUORUM. MEMORIAM. ET. POSTEROS. AVI-
TÆ. VIRTUTIS. EXEMPLO. INCITANDOS
M. H. P.

A. D. NOTÆ.

1. FURSTENBERGIACÆ TITVLIS ARX INCLYTA GENTIS, OLDENBURGA TUUM QUÆ MODO NOMEN HABET.]
 Locus antiquæ arcis in monte *Furstenberg*, quæ prima *Baronum Furstenbergiorum* in *Westphalia* ad *Ruram* sedes, sive à vetustate, sive à prima *Oldenburgicorum* Comitum origine, etiam nunc *Oldenburga* appellatur, & ipsa trecentis jam annis everfi castelli rudera, ac veterum munitionum reliquiæ, miram hodie spirant dignitatem. Commendarunt hanc olim præter amplitudinem plurima alia decora, in quibus faciliè primas tenet situs, ad omnem belli rationem, & *Westphaliæ* limites ab injuria maleficioque finitimorum *Arensbergensium*, & *Marcanorum* Comitum defendendos opportunus. Occupabat crepidinem montis, quæ is & maximè arduum habet ascensum, & magno ad munitionem momento, infra *Nehemium*, proximum *Arensbergensis* ditionis oppidum, *Rurâ* flumine alluitur. Ab lateribus, præruptis vallibus, quarum alteram rivus, *Oldenburgicus* dictus, interfluit, è regione montis, profundâ atque ingenti fossâ munitur è vivo excisa scopulo. Ipse jugi vertex, olim triplici firmissimo vallo contra omnes hostium insidias coronatus stetit, in cujus medio vetus sacellum, hodie impensis *Ferdinandi* Episcopi & Principis *Paderbornensis* restitutum, spectatur, *Furstenbergiis* quondam inter arma etiam cultæ religionis illustre monumentum. In semirutis aggeribus longâ annorum serie altissimæ excreverunt nunc quercus, quibus pro custodia additos fuisse muros, sat demonstrant cæmenta & lapides, magno indè numero patrum adhuc memoriâ in novicujusdam ædificii usum egesti.

2 SIVE LOCI DECUS ANTIQVVM. SEU NOMINE PRIMOS INDICAT HOC ALTÆ NOBILITATIS AVOS.]

De *Furstenbergiorum Baronum* ducta ex *Oldenburgicis* Comitibus origine, generatim ita loquitur *Joannes Horrion Societ. Jesu* in *Panegyrico Paderb.* lib. 3. cap. 2. *Non desint, inquit, qui antiquarum tabularum auctoritate, & è gentilitiorum insignium formâ,*

formâ, & natalis loci situ demonstrare se posse confidunt, Furstenbergiam domum è vetustissima clarissimaque Comitum Oldenburgensium stirpe genus ducere. Eadem Ditmarus Mollerus Tremonienſis in genealogia Furstenbergica, & Theodorus Hoppingius clarus in paucis Jurisconsultus in erudito de Inſignibus opere, aliiſque complures memoriæ prodidère, & avita traditio non minus confirmat, quàm diploma Cæſareum An. 1660. 26. Aprilis Viennæ datum indicat, quo LEOPOLDUS Imperator ita præfatur:

Benignè itaque conſiderantes vetuſtam & nobilem Furſtenbergiorum familiam, ipſosque de numero Noſtrorum Sacriſque Romani Imperii Circuli Rhenani Equitum, ſub territorio caſtri Fridbergensis, plurimis retrò annis, veluti inſigne eorundem membrum fuiſſe recenſitos, ſuamque originem, à temporibus D. quondam Imperatoris Caroli Magni, longâ proſapiâ in hoc uſque tempus traſiſſe, prout id ex diverſis fide dignis ac receptis auctoriſque aliis documentis, citra cujuſquam contradictionem, atque id inprimis etiam manifeſtè demonſtrarunt, quòd ſua familia jam tunc temporis nobilium ordini ob ſplendorem generis ac natalium antepoſita fuerit, & quòd ex ſtirpe ſua duos Sacri Romani Imp. Principes, ac primum quidem ante centum annos Wilhelmuſque magnum Ordinis Teutonici in Livonia Magiſtrum, alterum verò Theodoruſque quondam Episcopuſque Paderbornenſem numerarit, qui non ſolum dilapſum ex prædeceſſorum ſuorum negligentia Catholice religionis cultum ab integro illic reſtituerit, & veluti poſtliminiò reduxerit, Collegiuſque & Novitiatuſque Soc. JESU, atque etiam Academiam ibidem fundarit, & ex fundamentis exſtrui curarit, verum etiam ipſammet Eccleſiam ab omni ære alieno, citra ſubditorum vel minimum ſubſidium, propriis ſuis mediis ac ſumptibus planè liberavit, & Capituluſque Cathedrale, uti & cæteras Eccleſias ac Monasteria, ad promovendum Dei cultum excitavit; quin etiam eorundem proventus novis foundationibus de proprio auxerit & dotavit, & tam ſumptuoſas fabricas ac reſidentias in commodum ſucceſſorum ſuorum, ſuis impenſis exſtructas, poſt ſe reliquerit, quam paucas æquales illis in partibus reperire ſit; atque inſuper dictis Eccleſiis præteritorum bellorum calamitoſis temporibus tanto ſtu-

dio & fidelitate præfuerit, ut alter earum fundator jure merito & cum sui singulari encomio dici possit. Perpendentes quoque indefessa, & fidelissima, atque etiam utilissima Divis Prædecessoribus Nostris, Romanorum Imperatoribus, ac Regibus, Augustæque Domui Nostræ Austriacæ, à sæpè memorata Furstenbergiorum gente, inconcusso devotionis & fidei studio, tum pacis tum belli temporibus, togâ & sago, inprimis verò à quondam Casparo & Friderico Furstenbergis, dum binis nuper defunctis Electoribus Colonien-sibus Ernesto & Ferdinando ab intimis consiliis essent, & Ducatus Westphaliæ gubernacula tenerent, in diversis tum publicis Imperii, tum particularibus Circulorum conventibus, aliisque multifariis occasionibus, præ reliquis demississimè præstita obsequia atque ser-vitia: & quod horum laudatissimis exemplis atque vestigiis insi-stentes Honorabiles, Nobiles, devoti Nobis dilecti, Theodorus Cas-parus, Fridericus, Wilhelmus, Ferdinandus, Franciscus Wilhelmus, & Joannes Adolphus, fratres à Furstenberg, Cathedralium & respectivè Collegiatarum Ecclesiarum Moguntinæ, Trevirensis, Hildesheimensis, Spirensis, Monasteriensis, & Paderbornensis Ca-pitulares, nec non Beatissimi in Christo Patris nostri Alexandri VII. intimus cubicularius, ad S. Crucis in Hildesheim Præpositus, & Campeonensis Prior, atque etiam Ordinis Teutonici in Balivia Westphalica Eques, à teneris veluti ætatis suæ annis, post adeptas in plerisque celeberrimis Cathedralibus & Collegiatis Ecclesiis Præbendas, probatamque generis, ac stirpis suæ avitam vetustatem, juxta exemplum prædictorum Caspari & Friderici à Furstenberg, Avi ac Patris sui, in omnibus tam Sacri Imperii publicis, quam aliis etiam conventibus, & quovis aliàs modo à Sacri Imperii Ele-ctoribus & Principibus sibi per sæpè concreditæ maximi momenti legationibus & commissionibus, omnia studia, consilia & actiones suas in Nostrum duntaxat, sacrique Imperii, atque boni publici Au-gustæque Domus Nostræ Austriacæ commodum, quod benignè pro-bamus, incessanter contulerint, atque intenderint, quemadmodum id etiamnum pari fidelitatis & devotionis obsequio faciunt ac præ-stant, atque posthac quoque in omne subsequiturum tempus dimis-sissimè se, pro dotibus naturæ atque ingenii sui à Deo sibi concessis, semper præstituros pollicentur, præstareque desiderant ac possunt.

Motu

Motu itaque proprio, ex certa scientia, animo bene deliberato, sano accedente consilio, deque Cesareæ potestatis Nostræ plenitudine, Theodorum Casparum, Fridericum, Wilhelmum, Ferdinandum, Franciscum Wilhelmum, & Joannem Adolphum, fratres à Furstenberg, liberos, hæredes & successores eorum legitimo matrimonio natos & nascituros, utriusque sexûs, & ex eis in infinitum descendentes, ac descenduros, nostros & Sacri Romani Imperii, Regnorumque & Dominiorum Nostrorum hereditariorum liberos Barones fecimus, creavimus, & ereximus, ac tenore præsentium facimus, creamus, erigimus, & ad liberorum Baronum statum atque gradum clementer evehimus, & attollimus, ac Baronialis honoris, dignitatisque titulo per præsentem gratiosè insignimus, nec non aliorum liberorum Baronum verè natorum ordini, numero, consortio, cætuque favorabiliter adscribimus, & aggregamus, &c. Verùm Joannes Velde è Soc. Jesu antiquitatis patritiæ peritissimus, singulari commentario de ortu ac progressu familiæ *Furstenbergicæ*, ante triginta amplius annos composito, jam indè à Widichindo Magno Saxonie Duce deductâ *Oldenburgicæ* domûs origine, *Furstenbergios* pariter illustravit; ex quo, & Ditmaro Mollero, sigillatim hæc decerpimus. Sigefridus Comes Oldenburgicus, primus Marchio Brandenburgicus, & Ruperti Archiepiscopi Trevirensis, & S. Mechtildis Imperatricis frater An. 939. defunctus, ex Heilwige Arensbergensi suscepit Ulricum filiorum natu maximum, quem in exercitu Henrici Cæsaris ad Merseburgum, contra Hunnos An. DCCCCXXXIII. militasse, & Jadderiente Collegium condidisse memoriæ proditum est, atque ex Zwana Hollanda, Ottonem filium sustulisse. Is ductâ in matrimonium Mechtilde Alveslebiensis ditionis hærede, novum Comitatum avito adjecit. Ottoni liberi fuere Joannes, cui Oldenburgensis; Henricus, cui Bruchufanus; Bluso & Otto, quibus maternus Alveslebiensis Comitatus deinde obtigit: quem tamen ad posteros, quos nullos reliquerant, haud transmiserunt. Felicior fuit Joannes ex Adelheide Sigifridi Marchionis Stadenfis filia liberis susceptis, ex quibus Conradum Alveslebiensi Comitatu, ad se post fratrum mortem reverso, novum Comitem præfecit.

Conradi fratres fuere Huno, qui major natu in Oldenburgensi ditione successit; Udo, qui Hildesienfis Episcopus cum Conrado fratre Anno M LXXXV. Comitibus Gerstungensibus interfuit, & vitæ periculum pro Henrici Cæsaris partibus præsentissimum adiit, Theodoricus & Joannes ac demum Rixa foror unica, quæ Hajoni Dythmarisæ Regulo nupta Elimarum peperit. Hunc Fridericus, memorati Hunonis & Willæ Vechensis Comitis filius unicus, Monachorum Rastedensium institutum amplexus, heredem ex asse scripsit, præteritis omnino patruis posterisque eorum. Quamvis autem Elimarus graves propterea lites ac diuturnas cum avunculis habuerit, summorum tamen Pontificum sententiâ causam tenuit, teste *Hermanno Hamelmanno in Chron. Oldenburgico*, atque hodiernos Daniæ ac Norwegiæ Reges, Holsatiæ Duces, & Oldenburgi Comites procreavit. THEODORICUS verò Hunonis & Conradi frater, quem à fraternis Comitibus, nunc Oldenburgicum, nunc Alveslebianum, prout cuique alter altero notior erat, pariter cum filio vocatum esse constat, fratrum natu majorum jure paternis ditionibus exclusus, in Westphaliæ Ducatu infra oppidum, cui Nehemio nunc est nomen, confedit in monte Ruræ flumini imminente, quem à celebratis illic, Caroli Magni tempore, Principum Saxoniorum comitiis, antiquitus *Furstenberg* esse appellatum sunt qui opinentur. Ibi arcem posuit, atque amplas deinde opes & nonnullas in propinquo fitas hereditatis *Oldenburgicæ* reliquias, quæ ab *Hermanno Hamelmanno in Chronico Oldenburgico*, è diplomatis Pontificiis An. 1124. 1158. 1160. & 1190. datis, & à *Gerhardo Cleinsorgio in historia Ecclesiast. Westphaliæ MS.* ad annum 1124. recitantur, & quarum partem etiam nunc *Furstenbergii* possident, fortè consecutus, ex illustri femina Hermannii Arensbergensis Comitis sorore Reinhardum filium suscepit. Is Anno MCXV. IV. Idus Febr. pugna ad silvam Wolphonis commissa, unâ cum avunculo, aliisque Saxonibus inter se fœderatis, perquam gloriosam ab Henrico V. Cæsare victoriam reportavit, teste *Cod. MS. Moguntino de rebus gestis Archiepiscoporum Magdeburgensium, & Cyriaco Spangenbergio in Chron. Saxonis cap. 214.* Hujus deinde

de posteris, etsi abolito sensim *Oldenburgici* atque *Alveslebiani* Comitis titulo, novus adhæserit, ut recepto antiquis illis temporibus more, à vetusto montis habitati vocabulo, Nobiles Domini de *Furstenberg* cognominarentur; retentus tamen ab omni memoria fuit gentilitius *Oldenburgicorum* Comitum clypeus, iisdem planè trabibus, eodem numero, colore, & positu insignis, quamvis haud pares antiquo generi opes honoresque manserint. *Joannes Velde, & Ditmarus Mollerus.*

3. HIC STETIT HOSTILI BELLORUM SÆPE TUMULTU
DIRUTA, PRINCIPIBUS SÆPE REFECTA SUIS.]

Nam cum Henrici Leonis Saxoniae Ducis, à Friderico Imperatore proscripti, auctoritatem & fidem secutus Fridericus Nobilis Dominus in *Furstenberg*, Reinhardi filius, (quod etiam de *Oldenburgi* Comitibus memoriae proditur, contra Philippum Colon. Archiepiscopum, Westphaliae Ducatum, Friderici Caesaris munificentiam Ecclesiae suae Anno MCLXXX. donatum, armis vindicantem stetit, non solum arx *Furstenberga* intercepta, ac munimentis exuta est, sed etiam ejus Dominus à Philippo castelli possessione depulsus, & fundis pluribus, ac jurium avitorum maximam imminutione multatus, haud mediocrem pristinae dignitatis & amplitudinis jacturam fecit. *Ex antiquis literis Ditmarus Mollerus Tremoniensis in geneologia Furstenbergica.* Jacuit autem suis in ruinis quadraginta ferme annos sepulta *Furstenberga*, quibus elapsis S. Engelbertus Coloniensis Archiepiscopus, summam utique loci ad tutandos Westphaliae fines opportunitate illectus, Anno MCCXIX. Castrum in *Furstenberg* aedificavit, seu potius dirutam superiori bello Saxonico arcem restituit, *Furstenbergicis* adeò non invitis, ut Hermannus *Furstenbergius*, Friderici filius, eam sibi redditam acerrimè adversus nobilem virum Gerhardum de Brubach, S. Engelberti hostem, defenderit & conservavit. *Joannes Velde in orig. Furstenbergicis.* Quo tempore ibidem insigne Beatissimae Virginis ac Matris Dei in clientem quendam suum beneficium accidisse memoriae tradidit *Casarius Heisterbacensis*. Porro Henrico Archiepiscopo Coloniensi Anno 1225. impiam S. Engelberti necem, Friderici Imperat. jussu vindicanti, & Fridericum *Isenburgicum*

burgicum hujus paricidii reum bello persequenti, idem Hermannus præstò fuit, acceptique olim à S. Engelberto beneficii memor, ejus causam armis propugnavit. Nec minori fide Colonienfis Ecclesiæ partes tutatus est, cum Henricus Archiepiscopus de jure Advocatiæ Sibergensis, cum Limburgenfi Duce & Montium Comite An. 1230. bello decertaret. *Ex antiquis literis Ditmarus Mollerus.*

Hermanni hujus liberi, Wenemarum *Furstenbergam*, Fridericus *Waterlappiam*, deinceps tenuerunt: quam avus eorum primâ sede exturbatus, proximè montem *Furstenberg* inter Werlam & Nehem oppida, cum suburbio, fossis, munitionibus, & ædificiis multis olim exstruxerat, & Friderici posteri deinceps soli possederunt, communi cum Wenemaro, ejusque posteris jure, *Furstenbergæ*, quoad illa stetit, dominati *Ditmarus Mollerus*, & *Joannes Velde*. Cum deinde Simon Comes Lippiens. Episc. Paderb. nesciente Conrado Archiepisc. Colon. Westphaliæ Duce, geminas munitiones, alteram in Vilcensi castro, Saldkottenæ alteram excitasset, & confinem ejus ditionem hostiliter aggressus, Werlam, Gallenhardam, Warstenam, & *Furstenbergam*, anno MCCLIV. diripisset, iidem *Furstenbergii* fratres, arma & consilia cum plerisque Westphaliæ Dynastis quamprimùm confociarunt, oblatâque fortunâ belli compendio absolvendi, ipsum Simonem belli ducem victum prælio, captumque, Colonienfi Præfule custodiendum tradidère, usque dum Anno 1256. 9. Kalend. Septembris, certis legibus, Simoni ejusque foederatis, pax & libertas, confectis atque obliquis Effendiæ tabulis, concederetur. *Joannes Velde, aliique.* Anno posthæc 1276. Siffridus Archiepiscopus Colonienfis, teste *Gerhardo Cleinsorgio*, reficit dejectas superiori bello *Furstenbergæ*, Werlæ, Warstenæ, Callenhardæ & Almenæ munitiones, easque novis operibus circumdat, comætu & præfidiis firmat, adversus omnes ferè Dynastas, & finitimos Westphaliæ Principes, inter se foederibus devinctos, auctore Simone Paderbornensi Episcopo, quem acceptæ, quam diximus, calamitatis memoria inquietum habebat, & Colonienfibus haud mediocriter infensum. Quod magno usui fuisse Archiepiscopo, multasq; oppor-

opportunitates ad belli consilia adjunxisse, rei mox consecuta eventus demonstravit. Siffridus enim ubi adversariorum alios morte absumptos, alios captivos, afflictos alios aliis cladibus animadvertit, insperatam nactus occasionem injurias eorum armis ulciscendi, ducto in Juliacensem regionem exercitu, universam rapinis, ferro, flammâque consumpsit.

Indè in Westphaliam est itum, atque è *Furstenberga* munitio- nibus in Arensbergensem Comitatum facta impressio, Nehe- mio proximo ejus oppido, aliisque castellis circumfessis, expu- gnatis & everfis. Quocirca Godefridus Comes Arensbergensis & Ludovicus ejus filius, in castris prope Nehemium positis, re- nuntiare coacti reliquis Coloniensium hostibus societatem fœ- deris, pacem poposcerunt, impetraruntque. Quam deinde Anno MCLXXXVIII. ut refert *Cleinsorgius*, recrudescentibus utrimque dissidiis, interventu Joannis Nobilis Domini de *W l/ stein/ Westphaliæ* Marescalli, aliorumque, Siffridus & Ludo- vicus redintegrarunt. Sub idem ferè tempus exorta gravis inter Reinholdum Geldriæ, & Adolphum Montium Comites, de hæreditate defuncti Ducis Limburgensis contentio, acribus partium studiis incensa, funestissimum in bellum erupit. Ejus causa Siffridum Archiepiscopum, Henricum Westerburgium, Henricum Lutzenburgium, Adolphum Nassovium, Theodo- ricum Clivium, Joannem Limburgium ad Lenam, VValra- mum Falckenbergium, Theodoricum Mörsanum, VValramū à Rupe, aliosque Geldris adjunxit. Joannes contra Braban- tiæ Dux, qui sibi Adolphi Limburgensem Ducatum vendican- tis jus comparaverat, VValramus Juliacensis, Eberhardus Mar- canus, VValramus, Joannes & Balduinus Lutzenburgici, Fa- ni S. Pauli, & Loffenses Comites, & Respublica Coloniensis in partes Montani Comitis descenderunt, tantis utrimque animis, tantâ opum & causæ fiducia, ut neutro acie decernere verito, prope vicum *Woringen/* collatis signis dimicarint. Braban- tinus & Montanus eo prælio victores, Reinholdum ceperunt multis vulneribus affectum, nec antè libertate donarunt, quàm omne jus suum remisisset; Siffridum verò, qui etiam in pote-
Kk
tatem

statem eorum venerat, per septem annos in custodia hahuêre. *Annales Colonienses, & Levoldus à Northoff in Chronico Marcano*
 Toto illo tempore Eberhardo Marcano impunè licuit conterminam VVestphaliæ provinciam, pro suo in Coloniensem Archiepiscopum implacabili odio, vexare ac prædari, VVerlæ mœnia dejicere, *Furstenbergâ* potiri, & direptionibus omnia latè infesta habere; quoad Siffridus in integrum restitutus hostiles injurias ultum ivit, amissâ recuperavit, Marcanos coërcuit, & continuo Adolphum persecutus bello, superioris cladis auctorem devicit, & captivum, dum vixit, arctissimâ custodiâ asseravit. Sed Eberhardo in magnas propterea angustias adducto, nec animus, nec consilium defuit se suaque defendendi. Siquidem Rutgeri de *Ustena* / Dapiferi sui operâ, redemptum D. marcis ab Hunoldo de *Plettenberg* / Milite Anno MCCCXCVI. castrum *Baldenberg* / munivit, commeatu instruxit, præsidio firmavit, & nobilem Dominum de *Bilstein* & Castrenses in *Baldenberg* / potentiâ virtutisque gloriâ excellentes, suas ad partes traxit, quò crebras Coloniensium excursiones, *Attendoriæ*, & *Snellenbergæ* excubantium, réprimeret, & inprimis Joannem de *Plettenberg* / Marescallum VVestphaliæ imminentem occasione rei bene gerendæ pluribus in locis distineret. *Levoldus à Northoff.*

Wichboldus postea Archiepiscopus Coloniensis eundem Marcanum Comitem non minus acrem, quàm Siffridus ejus decessor habuerat, adversarium expertus, belli consilia renovat, ad quæ privatis etiam rationibus impellebatur: Eberhardus enim cædem ultus Engelberti patris sui, architectum hujus facinoris Hermannum de *Loett* / qui Wichboldi ab *Holste* sororem in matrimonio habebat, oppugnatum fugatumque *Brendenvordæ* possessione dejecerat, atque Ottone *Rithbergio* Monasteriensi Episcopo consentiente, ejus imperium sibi retinebat *Levoldus à Northoff.* Quare VVichboldus cupiditate incensus restituendi in integrum affinem suum expedito exercitu *Dorstenam* iter intendit, nec tamen ultra, concessis hosti induciis, progreditur. Interea Eberhardus oblatâ occasione *Hovestadium*, ditionis Coloniensis castrum, invadit ac diruit; perque

perque omnem latè provinciam VVestphaliæ, rapinis, cædibus incendiisque grassatur; Archiepiscopus contrà adjunctis sibi Landgravii Hassiæ, & Henrici Nassoviæ Comitis auxiliis, Hovestadium recuperat & instaurat, Unnam Marcani Comitatus oppidum exurit, & magnam cæteris infert vastitatem; nec destitisset porrò injurias sibi factas ulcisci, nisi gravi morbo implicitus senex inducias pacisci, & redire Susatum coactus mortem illic obiisset.

Henricus deinde Virneburgius, VVichboldi successor, constitutis Paderbornæ rebus, quò fortè gravis eum dissensio Guntheri Comitis Swalenbergenfis, & Theodori Baronis Itterani, de Episcopatu inter se contententium, evocaverat, ut VVestphalam ab injuriis finitimorum Comitum tueretur, & in fines eorum incursiones commodiùs faceret: *Furstenbergam* superiore memoriâ ab Eberhardo excisam, Anno mcccvii. reparat & novis operibus communit. *Levoldus à Northoff, & Cleinsorgius.* Eandem tamen Henricus ipse An. mcccix. iterum demolitur, teste *Henrico de Hervordia*, sive hostium insidiis intercepta, nisi propriâ ruinâ recipi nequiverit, sive *Furstenbergii* ejus domini in Ecclesiam Colonienfem quid commiserint, de quo nihil certi habeo affirmare. Non multò post *Furstenbergiorum* opibus utcunq; instauratam, Engelbertus denuò Patris sui Eberhardi exemplo, An. 1311. obsidet, evertitque. *Levoldus à Northoff, & Henricus de Hervordia.* Quod Henricus Colonienfis, & Ludovicus Hassus Monasterienfis Episcopus, privatis de causis uterque Marcano infensus, haud inultum ferendum rati, ejus ditionem populabundi invadunt, & *Furstenbergii*, ob egregiam operam in hac expeditione sibi navatam, Anno mcccxi. *Furstenbergam* novis septam munitionibus restitunt. *Wernerus Teschenmacherus Annal. Clivie & Markiæ, parte 11. cap. 1. Levoldus à Northoff.*

Immaturus deinde obitus Henrici VII. Cæsaris, gravioris belli incommoda Germaniæ importavit, maximumque in discrimen Colonienfis præcipuè Archiepiscopi provincias adduxit. Cum enim Henricus Colonienfis Fridericum Austriacum, Moguntinus contrà, & Trevirensis Ludovicum Bava-

riæ Ducem, diffidentibus inter se suffragiis, ad Imperium evexissent, & Cæsareâ coronâ exornassent, tantum hinc odii Bavarus in Coloniensem Archiepiscopum concepit, ut ipse in præsentia Austriaci belli curis distentus Wilhelmum Arensbergensem, Engelbertum Marcanum, Simonem Lippiensem, aliosque VVestphaliæ Comites ac Principes finitimos, ad divexandas diripiendasque Henrici provincias impulerit. *Levoldus à Northoff, & Cleinsorgius.* Itaque Coloniensis Archiepiscopus, & Rupertus Comes de Virneburg VVestphaliæ Marecallus, in summas difficultates coniecti, cum *Furstenbergiis*, cæterisque VVestphaliæ Castrensibus in *Rüden / Hovestad / Snellenberg / Berse / Hallenberg / Almene / Aldenwils / Scarpenberg* & civitatibus Tremonia, Sufato, Brilonia, Monte Martis, Attendoria, Recklinghusa, Dorstenâ, VVerlâ, Gesekâ, Rudenâ, VVarstenâ, Callenhardâ, Bedelickâ, Medebaco, VVinterbergâ, Hallenbergâ, Smalenbergâ, & Volckmarsia Anno mcccxxvi. pacem, quam vocant Burgensem, ineunt, ac fœdus mutuæ defensionis, Castrenses inter, & VVestphaliæ civitates jam Anno 1325. factum, confirmant, adversus immensas opes à Ludovico Bavaro contra se comparatas. *Ex tabulis federis, & antiquis literis.* Eo pacto indomitum hostium furorem undique ingruentium Henricus opportunè refrenavit, & VVestphaliæ securitati tantisper consulit, dum VValramus Juliacensis, ejus successor, dissidia omnia simultatesque felici demum fine componeret. Et si autem is postea à Ludovico Cæsare alienatus, etiam cum Godefrido Arensbergensi, & Adolpho Marciano Comite, aliisque VVestphaliam bello prementibus graves inimicitias Anno 1344. susceperit, VVilhelmus tamen Juliacensis, & Adolphus Montanus Comes, pacem inter eos tandem conciliarunt.

Hujus belli tempestate, quemadmodum Mendenam, *Furstenbergæ* vicinum in VVestphalia oppidum, direptam ac vastatam fuisse constat, ita verisimilis multorum est opinio à majoribus accepta, & veluti per manus tradita, etiam *Furstenbergam* Arensbergensi agro, & Marciano plus vice simplici infestâ, solo æquatam funditusque deletam esse, utpote cujus post hæc nulla in literis extet memoria. Itaque *Furstenbergii* adversæ toties rebus

bus suis fortunæ pertæsi, sedem antiquam, tot bellorum periculis, & cladibus obnoxiam atque expositam, planè deseruerunt, aliamque sub radicibus montis posuere, domicilii superioris cognominem, pari atque olim ratione VVaterlappiam ædificaverant. Ex eo tempore divisim inter se avitis possessionibus, *Furstenbergam* novam, & *Waterlappiam*, seperatim habitare cœperunt, & genus deinceps propagarunt; binis *Oldenburgicis* trabibus in aureo scuto, rubentibus utrimque retentis: sed galeâ *Furstenbergæ* novæ cornibus antiquis, *Waterlappiæ* pennis distinctâ. Tametsi hoc discrimen non fuerit perpetuum, utriusque domûs posteris pennigera galeâ promiscuè usis. *Ex antiquis literis, & actis de Furstenbergiorum defenso jure venandi, art. 4. & 5. Joannes Velde.*

4. NUNC DESERTA JACET, PRÆCLARÆ GLORIA STIRPIS
USQUE RECENS LONGA POSTERITATE VIGËT.]

Bini igitur fratres suprâ memorati, Fridericus & Wenemarus, numerosam posterorum sobolem procrearunt. Fridericus auctor est *Furstenbergiorum* in VVaterlapp, Hollinghoven, Hörde, Stirpe, & in Livonia. A VVenemaro genus ducunt *Furstenbergii* in Furstenberg, Nehem, Senden, & in Geldria. In VVenemari posteris claruerunt Hermannus & VVilhelmus, VVenemari filius, ac nepos, & Gothardus VVilhelmi filius, Marecallus VVestphaliæ, & Satrapa Nehemensis: quam præfecturam Anno 1446. Theodoricus Archiepiscopus Coloniensis pro 5000. florenis aureis ipsi oppignoravit, posterique illius possederunt, usque dum Salentinus Archiepiscopus Coloniensis Anno 1570. pignus liberavit; Uxorem habuit Gertrudim de Cronenberg. Utriusque filii fuere, Philippus Marecallus Caroli Ducis Geldriæ, Jodocus & Philippus Milites Ordinis Teutonici in Livonia, Antonius & VVilhelmus Satrapæ Nehemenses, qui postremas è Sophia de VVitten conjuge suâ, suscepit VVilhelmum magnum Magistum Ordinis Teutonici in Livonia, Godefridum Canonicum Rigensem, & Georgium Satrapam Nehemensem, ejus uxor Elisabetha de Gent fuit, & utriusque filius Laurentius, cujus uxor Catharina de Reck, ei peperit Jodocum Furstenbergium in Furstenberg &

Senden, qui è conjuge sua Joanna de Strunckede, nullis susceptis liberis, ex Hungaria revertens, ubi legionis equestris legatus, auspiciis Ordinum Circuli VVestphalici, Cæsari adversus Turcas militaverat, obiit Anno 1596. 11. Novembr. Viennæ in æde Cathedrali sepultus, stirpis suæ ultimus. Antonii supradicti & Petronellæ VVrede filia, Cordula, Abbatissam Gesekenssem egit. Furstenbergios in Livonia, & in Hollinghoven ex VVaterlapp oriundos, illustrarunt, Otto, fæderati Belgii Ordinum nomine, Juliaci Gubernator, tribus in Hungariam adversus Turcas expeditionibus clarus, VVenemarus Ordinis Teutonici Commendator Mariæburgi, & Philippus, Gaudentius, Georgius, & Gothardus Milites in Livonia. Inter Furstenbergios è castro Stirpe eminuerunt, Antonius Assessor Spirensis, & Fridericus Judex Aulicus Monasteriensis fratres, & Joannes Schönebergius Consiliarius Colonienfis, hujus stemmatis postremus, anno 1645. 30. Novembr. Susati extinctus. Antequam nunc ad *Furstenbergios* in VVaterlapp progrediamur, operæ precium erit nonnihil referre de Guilielmo Furstenbergio suprâ memorato Ordinis Teutonici in Livonia Magistro, in quo principatu Henrico à Galen successit, & Gothardum de Ketteler successorem reliquit. *Huic*, ut ait Joannes Horrion in Panegyri. Paderborn. lib. 3. cap. 2. *duæ res dissimillimæ egregiam demonstrandæ virtutis suæ facultatem dedere, Principatus, & adversa fortuna. Nam cum florenti ætate sacram illam militiam administrandam accepisset, in multiplici reipubl. perturbatione consiliis atque armis integritatem Catholicæ religionis, dignitatemque Ordinis sartam tectam conservavit. Quod eo fuit difficilius, quod cum frequentibus præliis lacefferetur à Moschis, interea neque vicinorum Dynastarum dissidia, neque orientes jam tum pestiferæ sectæ, res ejus esse quietas sinebant. Ubi verò jam ingravescente ætate, post tantam jactationem, portum sibi quasi quendam providit, & designato sibi successore, in munitam imprimis arcem Vellinum se contulit, ut, quod supererat ætatis in honesto otio contereret, ibi verò majus, quàm in medio mari, naufragium invenit. Nam anno 1560. cum Moschi magnis copiis in Harriam & Lettoniam se effudissent, tandem cæso Teutonicorum Equitum exercitu*

exercitu, exeunte Quintili, Vellinum oppidum, quatefactis vi tormentorum muris, & ignibus in tecta coniectis ceperunt. Arcem verò ipsam, in qua Princeps versabatur, conscelerati milites, qui in presidio erant, pacti corporum suorum, & omnium, quae efferre possent, incolumitatem, nefariè prodiderunt. Quid plura? direptis, quae in arce erant, Principis opibus, ipsum frustra quiritantem, & fidem eorum appellantem Moschis dedunt. Neque tamen perfidis suâ prædâ diu frui licuit. Nam Moschi re cognitâ spoliatos omnibus, quae rapuerant, inanes demiserunt. Princeps ipse captivus ductus in Moscoviam, illustre barbaris patientiæ & pietatis exemplum fuit. Cum enim templo careret in quo Romano ritu sacra fierent, velut quondam Abraham. sub quercu Mambre, sic optimus senex statis temporibus, sub quâdam arbore Deum colebat. Felicius omnino, qui conservatâ majorum religione in exilio & custodia diem obiit, is, qui illâ repudiatâ, fumosos titulos & fluxas opes sibi pepererunt. Eiusdem meminere Balthasar Russovius in Chron. Livoniæ, Joannes Lewenclaus in commentario de Moschorum bellis adversus finitimos gestis, Paulus Oberbornius in vita Joannis Basilidis M. Moschorum Ducis, David Chytræus, Jacobus Aug. Thuanus, aliique. Munsterus in sua Cosmographia pag. 1118. hæc de illo sigillatim: Anno 1560. circa festum S. Jacobi obsidebat Moschus Vellinum arcem, & captum ibidem seniore Magistrum Wilhelmum à Furstenberg, vinctum catenis mittit in Moscoviam, & in singulas noctes semel catenatum instar ursi producit ad spectaculum, atque extremâ inediâ macerat. Unus servorum illius secutus ultrò, nolebat à Domino suo divelli. Anno dein 1564. V Wolfgangus magni Magisterii in Borussia Administrator, & Ordinis Teutonici per Germaniam & Italiam magnus Magister, suo & totius Ordinis Teutonici nomine, Legatos misit in Moscoviam, ingenti nobilium ac famulorum catervâ stipatos commendatitiisque Ferdinandi Cæsaris literis, & multis donis 3000. scutorum precium excedentibus instructos, ut V Wilhelmum in libertatem vindicaret; quos quidem legatos mense Novembri ab irato Livonibus Moscoviæ tyranno auditos, & munera fuisse accepta, sed petitam captivi Principis restitutionem successu caruisse, oculus testis est Raphaël Barberinus,

berinus, Mariæ Anglorum Reginæ in Moscoviam legatus, in sua narratione Italica Anno 1565. 16. Octobr. Antwerpiâ ad Comitum Nubarolæ de rebus Moscoviæ data, & Anno 1658. Viterbii edita. Sed plenius hæc licet recognoscere ex relatione ipsorum, Legatorum, quæ in Archivo Ordinis Teutonici Marienhemii conservatur, & legatos hisce nominibus nobis exhibet, nimirum Bernardum de Bever/Commendatorem in Othmarsheim/Theobaldum de Ramswagen/Commendatorem Friburgi in Brisgovia, Melchiorem TermoCommendatorem in Weissenburg, Franciscum de Sathfeld/Commendatorem in Griffstett/Ordinis Teutonici Equites, & Joannem Wagener/ & Oswaldum Purzing/J. V. Doctores, Quæ tanta calamitas, iusto Dei iudicio, haud dubiè propterea illi accidit, quod Gulielmo Brandenburgico Archiepiscopo Rigensi, manus & vincula iniecerit, captumque in arce Caconhusia arcta in custodia habuerit. E tanto igitur, ut ad propositum revertamur, *Furstenbergiorum* numero, soli hodie superstites *Furstenbergii* ex *Waterlapp*/divino beneficio adhuc florent vigentque. Quorum primam quidem originem Joannes Velde utcunque explicuit, posteriorem autem genealogiam morte præreptus non absolvit. Nos in gratiam illustris familiæ, ex antiquis literarum monumentis, Ditmari Molleri tabulis genealogicis, & Joannis à Berswordt/nomenclatore nobilitatis VVestphaliæ, eam breviter decerptam posteritati nunc consecramus, quæ contra Boëtiani illius dicti perpetuò meminerit velim: **SI QUID EST IN NOBILITATE BONUM, ID ESSE ARBITROR SOLUM, UT IMPOSITA NOBILIBUS NECESSITUDO VIDEATUR, NE A MAJORUM VIRTUTE DEGENERENT,**

STEMMA